

عنوان مقاله:

«پژوهشی پیرامون جغرافیای تاریخی، فرهنگی ناحیه ی طوس در چهار قرن نخستین اسلامی» «با اتکاء به: داده های باستان شناختی و متون تاریخی»

محل انتشار:

پژوهشنامه خراسان بزرگ، دوره 6، شماره 21 (سال: 1394)

تعداد صفحات اصل مقاله: 20

نویسندگان:

محمود بختیاری شهری - دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران

محمد مرتضایی - دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران

رضا شعبانی صمغ آبادی - دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران

خلاصه مقاله:

پهنه ی فرهنگی طوس، مطابق با حوضه ی آبریز کشف رود؛ ناحیه ای به وسعت حدوداً هفده هزار کیلومتر مربع است که در میان دو رشته کوه هزارمسجد و بینالود استان خراسان رضوی قرار دارد. وضعیت طبیعی و موقعیت سوق الجیشی ویژه، این سرزمین حاصل خیز را از کهن ترین ایام به مکانی مهم و تاثیرگذار در معادلات تاریخی، فرهنگی و سیاسی خراسان بزرگ تبدیل کرده و از این رو، همواره مورد توجه اقوام مختلف، و همچنین مطمح نظر سپاهیان کشورگشا بوده و رویدادهای فراوانی را در طول تاریخ به خود دیده است. از جمله این رویدادها؛ فتح مصالحه آمیز طوس بدست سپاهیان اسلام است. در این جریان، ناحیه ی طوس در نقش دروازه ی ورود اسلام و عرب به شمال شرق ایران و مناطق مجاور آن ظاهر گردید. از این جهت، می توان آن را بعنوان بخشی مهم از جغرافیای فرهنگی-تاریخی؛ و جزء جدایی ناپذیر و منطقه ای شاخص در فرایند فتح خراسان بزرگ قلمداد نمود. با این فرضیه که «شهر سناباد» در آغاز اسلام، مرکز سیاسی و حاکم نشین ناحیه ی طوس بود، و شهرهای «نوقان» و «طابران»، بعد از ورود سپاهیان اسلام ایجاد گردیدند و جایگزین شهرها و اماکن دوران قبل شدند. حیات مدنی و اجتماعی روستاها و شهرهای دیگر طوس، نظیر شهر «رادکان» و روستای «پاژ»، از دوره ی ساسانی تا سده های میانی اسلامی تداوم داشته است. و ادامه ی حیات در اماکن و تاسیسات تدافعی؛ مانند «قلعه شهرخراب» و «قلعه قهقهه»، اندک زمانی پس از احداث توسط لشکریان اسلام، متوقف و متروک گردیده است. با عنایت به وجود ابهامات در نوشته های تاریخی، در مقاله ی حاضر تلاش شده بطور فشرده و با بهره گیری از داده های حاصل از مطالعات میدانی باستان شناسی، به پرسش های عمده ی تحقیق از جمله؛ جایگاه طوس در زمان فتح خراسان، موقعیت اماکن زیستی، وضعیت الگوهای استقراری، شکل ها و عملکرد شهرها و روستاهای ناحیه ی طوس از آغاز اسلام تا دوره سلجوقی، و در نهایت، نقش و سهم آن در تحولات تاریخی- فرهنگی دوران یاد شده و بخصوص جایگاه آن در فرایند انتقال فرهنگ و تمدن عصر ساسانی به عصر اسلامی، در حد امکان پاسخ داده شود و از دیدگاه باستان شناختی، بررسی و مورد تحلیل قرار گیرد.

کلمات کلیدی:

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/2030250>

